

УДК 338.33:332.12

Снігова О.Ю.

**РИЗИКИ ТА ЗАГРОЗИ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ
СТАРОПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В ПЕРІОД
ПІСЛЯКРИЗОВОГО ВІДНОВЛЕННЯ**

У статті подано оцінку соціально-економічного розвитку старопромислових регіонів України в період післякризового відновлення; встановлено ризики та загрози ефективного розвитку старопромислових регіонів України; розроблено рекомендації щодо подолання (зменшення) негативного впливу ризиків та загроз на розвиток старопромислових регіонів України.

Ключові слова: *старопромислові регіони; післякризове відновлення економіки; ризики та загрози розвитку.*

Постановка проблеми. Економіка старопромислових регіонів у 2010 р. характеризується повільними темпами післякризового відновлення. Зростаючі потреби світового ринку сприяли збільшенню обсягів промислового виробництва та нарощуванню обсягів експорту товарів у старопромислових регіонах, що обумовило їх вихід з кризи більш швидкими темпами, ніж інших регіонів країни. Проте існує низка проблем, які ускладнюють вихід старопромислових регіонів з кризи та не сприяють їх продуктивному розвитку в перспективі. Результативність формування та реалізації заходів антикризової політики, державної та регіональної політики щодо забезпечення ефективного розвитку старопромислових регіонів потребує чіткого осмислення тенденцій соціально-економічного розвитку цих регіонів у період післякризового відновлення, визначення та встановлення проблем, а також ризиків і загроз розвитку, що витікають з їх невирішеності.

Вирішенням проблем старопромислових регіонів займається значна кількість провідних учених. Вагомими є наукові результати вітчизняних науковців О. Амоші, К. Горожанкіної, Л. Костіної, Є. Крихтіної, В. Ляшенка та інших. Важливі напрацювання стосовно подолання проблем та забезпечення перспективного розвитку старопромислових регіонів мають російські вчені Н. Гальцева, О. Косінцев, В. Княгінін, З. Муллагаєва, О. Татаркін, І. Тургель та інші. Переважна кількість наукових розробок стосується формування перспектив і встановлення обмежень соціально-економічної модернізації й структурних змін економіки, питань інноваційної трансформації виробничих комплексів старопромислових регіонів, оцінки їх трансформаційного потенціалу та визначення стратегічних орієнтирів інвестиційного розвитку тощо. Не зважаючи на зростаючий інтерес до наукових праць щодо забезпечення ефективного розвитку старопромислових регіонів, залишаються

недостатньо розробленими питання встановлення ризиків та загроз, що формуються внаслідок інерційного розвитку старопромислових регіонів.

Метою статті є визначення ризиків та загроз ефективному розвитку старопромислових регіонів України, що формуються внаслідок інерційного розвитку старопромислових регіонів у післякризовий період, та формування рекомендацій щодо їх подолання або зменшення негативного впливу на розвиток старопромислових регіонів у реальному часі та в перспективі.

Виклад основного матеріалу. У рейтингу регіонів з соціально-економічного розвитку в 2009 р. три з чотирьох старопромислових регіонів України (Дніпропетровська, Запорізька та Луганська області) відносилися до групи аутсайдерів та практично не покращували власних позицій протягом року. Незадовільними були рейтингові позиції й Донецької області. Позитивні зрушення в світовій економіці, що відбувалися протягом 2009-2010 рр., значно покращили позиції всіх старопромислових регіонів у загальному рейтингу регіонів України. За результатами комплексної оцінки соціально-економічного розвитку регіонів України для старопромислових регіонів 2010 р. спостерігається покращення соціально-економічного становища практично за всіма напрямками, за якими здійснюється оцінювання: інвестиційна та зовнішньоекономічна діяльність; державні фінанси та фінансові результати діяльності підприємств; соціальний сектор; споживчий ринок. Виняток становить лише сфера реального сектору, де разом із значним покращенням ситуації в Дніпропетровській та Запорізькій областях сталося значне погіршення становища в Донецькій та Луганській областях, які зайняли позиції аутсайдерів.

У цілому протягом 2010 р. кардинальних змін у *реальному секторі* старопромислових регіонів не відбулося. Хоча за 9 міс. 2010 р. індекс промислової продукції та темпи зростання валової продукції сільського господарства до відповідного періоду попереднього року в старопромислових регіонах є задовільним і ці регіони показують одні з найкращих результатів серед інших регіонів України, загальний стан у реальному секторі старопромислових регіонів залишається незадовільним. Така ситуація сформувалася переважно за рахунок незадовільної інноваційної активності підприємств, розташованих на території старопромислових регіонів. Низькими залишаються й рівні сплати в старопромислових регіонах за спожиті електроенергію та природний газ.

Протягом 2010 р. у всіх старопромислових регіонах обсяги промислового виробництва зросли, проте післякризове відновлення відбувалося різними темпами. Найбільш відчутно – у Дніпропетровській (більш, ніж 16 %) та Донецькій (близько 15 %) областях. Зростання обсягів промислового виробництва в цих областях практично в 1,5 раза вище середньоукраїнського значення. Саме старопромислові регіони зробили основний внесок у приріст промислового виробництва по країні у січні – вересні 2010 р. порівняно з попереднім періодом 2009 р. за рахунок забезпечення виробництва продукції металургії (майже на 13 %), машинобудування (практично на 33 %), хімічної та нафтохімічної промисловості (більш, ніж на 20 %). Позитивні тенденції щодо

приросту промислової продукції збереглися й у січні 2011 р.: приріст промислового виробництва мав місце у Луганській (практично 22 %), Донецькій (близько 21 %) та Запорізькій (більше 16,5 %) областях. Виняток становить лише Дніпропетровська область, де в січні 2011 р. зниження промислового виробництва становило 0,6% до відповідного періоду попереднього року.

У 2010 р. відстежується значне покращення становища старопромислових регіонів у сфері інвестиційної та зовнішньоекономічної діяльності. На відміну від 2009 р., коли, за винятком Донецької області, старопромислові регіони мали незадовільні позиції в рейтингу в цьому напрямі, за результатами 9 міс. 2010 р. всі старопромислові регіони України займають високі позиції, наближаючись до групи лідерів.

Одночасно в старопромислових регіонах відчувається брак інвестиційних ресурсів. Про зниження зацікавленості закордонних інвесторів у розвитку економіки старопромислових регіонів свідчать зменшення обсягів прямих іноземних інвестицій. Це зменшення за 9 міс. 2010 р. найбільш відчутним було у Запорізькій (на 16,3 млн. дол. США) та Луганській (близько на 14 млн. дол. США). Виняток становила лише Дніпропетровська область, де приріст прямих іноземних інвестицій за цей період становив 117,0 млн. дол. США, що дозволило області посісти другу позицію після м. Києва в рейтингу за цим показником. Незважаючи на незадовільні темпи зростання обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку старопромислових регіонів, серед старопромислових галузей для іноземних інвесторів у 2010 р. залишаються привабливими хімічна та нафтохімічна промисловість, металургійне виробництво та машинобудування. Інвестування виробництва коксу та продуктів нафтоперероблення для іноземних інвесторів є менш цікавим.

Неоднозначною є динаміка інвестицій в основний капітал старопромислових галузей України. Так, частка інвестицій в оновлення основного капіталу добувної промисловості за 9 міс. 2010 р. є найбільшою протягом останніх 5 років та становить близько 30%. З них потреба в оновленні основних фондів підприємств з видобутку паливно-енергетичних корисних копалин також найбільшою мірою була задоволена за цей період та досягла майже 20% від загального обсягу інвестицій в основний капітал промисловості. Серед галузей переробної промисловості як протягом 2004-2009 рр., так і за 9 міс. 2010 р. значно відрізняється позитивною динамікою інвестицій в основний капітал хімічна та нафтохімічна промисловість. Порівняно з аналогічним періодом 2009 р. за січень – вересень 2010 р. інвестиції в основний капітал цих старопромислових галузей зросли більше, ніж у 2 рази та досягли межі у 15% від загального обсягу інвестицій в основний капітал промисловості.

Незадовільною є динаміка інвестицій в основний капітал металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів, виробництва коксу та продуктів нафтоперероблення, машинобудування. Протягом тривалого періоду, включаючи 2010 р., у 2009 р. частка інвестицій в оновлення основних фондів металургійної галузі є найменшою. Зменшуються й обсяги інвестицій в основний капітал підприємств з виробництва коксу та продуктів

нафтоперероблення та машинобудування. Проте одночасно необхідно зазначити про стабільно високі інвестиції в основний капітал старопромислових галузей України порівняно з іншими галузями промисловості протягом усього періоду 2004-2010 рр. [3].

Пожвавлення світових ринків сприяло зростанню обсягів експорту товарів практично по всіх регіонах України, а старопромислові регіони є загальноукраїнськими лідерами за цим показником. За результатами 9 міс. 2010 р. найбільш значними темпи зростання обсягів експорту товарів у Луганській та Дніпропетровській областях і ці регіони відповідно посіли 1 та 3 місця у рейтингу регіонів України за цим показником. Трохи з відставанням процес зростання обсягів експорту товарів відбувався у Донецькій області. Сформовані наприкінці 2010 р. тенденції в сфері зовнішньоекономічної діяльності мають місце й на початку 2011 р. Найбільше зростання обсягів зовнішньої торгівлі за січень 2011 р. спостерігається в Луганській області (у 1,76 разів), а найбільш значний коефіцієнт покриття експортом імпорту – в Донецькій області (4,28).

За період 9 міс. 2010 р. у старопромислових регіонах значними є також темпи зростання обсягу імпорту товарів. Проте тенденції зростання імпорту в цих регіонах не погіршили ситуації щодо покриття експорту імпортом. Саме старопромислові регіони входять до лідируючої групи регіонів за коефіцієнтом покриття експортом імпорту.

Для старопромислових регіонів 2010 р. відзначається значним покращенням у сфері державних фінансів та фінансових результатів діяльності підприємств. За результатами 9 міс. 2010 р. Луганська та Донецька області є загальноукраїнськими лідерами за рівнем виконання доходів місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. Трохи гіршою є ситуація в Дніпропетровській та Запорізькій областях, які посідають відповідно восьме та дев'яте місця в рейтингу регіонів України. Рівень виконання доходів місцевих бюджетів у цих областях трохи перевищує 70% від запланованого. Одночасно про невисокі темпи виходу з кризи старопромислових регіонів свідчать незадовільні темпи зростання доходів місцевих бюджетів та значна частка податкового боргу цих регіонів у загальному обсязі податкового боргу.

Як і для більшості регіонів, для старопромислових регіонів України 2010 р. характеризуються зростанням прибутків підприємств до оподаткування. За результатами 9 міс. 2010 р. Дніпропетровська, Донецька та Луганська області входять до лідируючих за темпами зростання прибутків прибуткових підприємств від звичайної діяльності до оподаткування. Трохи гіршою є ситуація в Запорізькій області.

Про позитивну динаміку виходу старопромислових регіонів з кризи свідчить і зменшення у 2010 р. частки збиткових підприємств у загальній кількості підприємств області. Це зменшення є незначним по всіх старопромислових регіонах України, проте підтверджує формування тенденцій поступового відновлення економіки та повільного виходу старопромислових регіонів України з кризи. Рівень рентабельності операційної діяльності

підприємств, розташованих у старопромислових регіонах, за 9 міс. 2010 р. значно зріс порівняно з аналогічним періодом 2009 р. У 2010 р. Дніпропетровська (5,9%) та Запорізька (6,1%) області мають одні з найкращих позицій в рейтингу за показником рентабельності операційної діяльності підприємств по країні. Одночасно Донецька (1,2%) та Луганська (-2,8%) – входять до групи аутсайдерів. Залишається значною (більше 40%) й питома вага збиткових підприємств у загальній кількості підприємств, розташованих у старопромислових регіонах України.

У цілому позитивні тенденції в старопромислових регіонах у сфері державних фінансів та фінансових результатів діяльності підприємств почали формуватися з 2009 р.: старопромислові регіони покращували власні позиції в рейтингу протягом року. Ці ж тенденції збереглися й у 2010 р.

У 2010 р. залишається актуальною проблема незадовільного рівня конкурентоспроможності економіки старопромислових регіонів. Ця проблема обумовлена значним чином технологічною відсталістю базових галузей старопромислових регіонів, їх невідповідністю світовому технічному рівню при значній орієнтації базових галузей старопромислових регіонів на зовнішній ринок; незадовільними темпами технічного та технологічного оновлення основних фондів підприємств, низьким рівнем упровадження на промислових підприємствах старопромислових регіонів інновацій.

Хоча за рівнем інноваційної активності в країні переважають підприємства старопромислових галузей – машинобудування, хімічної, нафтохімічної промисловості, металургії та виробництва готової металевої продукції, за результатами 9 міс. 2010 р. рівень упровадження інновацій на промислових підприємствах старопромислових регіонів залишається вкрай низьким. Особливо це стосується підприємств вугільної галузі, де рівень упровадження інновацій не перевищує 5%. Найбільша частка інновацій, що впроваджені на підприємствах старопромислових регіонів, – це технологічні інновації. Одночасно спостерігається незначна позитивна динаміка збільшення кількості найменувань освоєння виробництв інноваційної продукції. Найбільша кількість найменувань інноваційної продукції серед підприємств старопромислових галузей виробляється в машинобудуванні хімічної та нафтохімічної промисловості.

У 2010 р. продовжується відбуватися скорочення населення по всіх старопромислових регіонах України. Проблеми щодо збереження населення в цих регіонах є одними з найгостріших по Україні, а ситуація – в 1,5–2,5 рази гіршою, ніж у середньому по країні. Особливо гострими ці питання залишаються в Луганській та Донецькій областях, де за 9 міс. 2010 р. зменшення населення відповідно становить 0,81 та 0,70% до початку року. Рейтингові позиції цих областей за проблемою скорочення населення є одними з найгірших по країні.

Рівень безробіття населення по всіх старопромислових регіонах України за 9 міс. 2010 р. скоротився, що відповідає загальноукраїнським тенденціям вирішення проблем зайнятості. Найбільш інтенсивно серед старопромислових регіонів цей процес відбувався в Дніпропетровській та Донецькій областях. Як

наслідок – Луганська, Дніпропетровська та Запорізька займають провідні позиції в сфері вирішення проблем зайнятості або наближаються до них. Водночас у Донецькій області ситуація щодо вирішення проблем безробіття залишається найбільш гострою серед старопромислових регіонів [1].

Ураховуючи незначні структурні зміни, що відбуваються в старопромислових регіонах, рівень створення нових робочих місць у цих регіонах за 9 міс. 2010 р. є незначним та коливається від 1,5 % до чисельності економічно активного населення в Дніпропетровській області до 1,9 % – у Донецькій. Це не забезпечує високих рейтингових позицій старопромислових регіонів за рівнем створення нових робочих місць.

Старопромислові регіони займають провідні позиції за розміром середньомісячної номінальної заробітної плати та за темпами зростання реальної заробітної плати. За показником номінальної заробітної плати в грудні 2010 р. Донецька, Дніпропетровська та Луганська входять до групи областей з найвищим рівнем середньої номінальної заробітної плати по країні. Темпи зростання реальної заробітної плати в старопромислових регіонах України у 2010 р. є вищими, ніж у середньому по країні, проте поступаються темпам зростання реальної заробітної плати у Волинській, Полтавській та Черкаській областях.

Станом на 1 січня 2011 р. у всіх старопромислових регіонах України значно зменшилась сума невиплаченої заробітної плати. Ці тенденції відповідають загальноукраїнським, що сформувалися протягом 2009 р. Диференціація темпів зменшення заборгованості з виплат заробітної плати по старопромислових регіонах є значною. Найбільш значущим зменшення заборгованості з виплат заробітної плати було в Дніпропетровській області (більше 70%). Цей показник є кращим по країні. Одночасно зменшення суми заборгованості із виплати заробітної плати в більшості старопромислових регіонів – Луганській, Донецькій та Запорізькій областях – є гіршими, ніж у середньому по країні [2].

Висновки. Отже, в 2010 р. економіка старопромислових регіонів характеризується повільними темпами післякризового відновлення. Хоча вихід старопромислових регіонів з кризи відбувався більш швидкими темпами, ніж інших регіонів країни, старопромислові регіони не є загальноукраїнськими лідерами цього процесу, а сам процес має нестабільний та диференційований характер. Ситуація, що склалась визначається значною кількістю ризиків та загроз, які не лише ускладнюють вихід старопромислових регіонів з кризи та знижують їх спроможність до швидкого післякризового відновлення, але й заважають їх ефективному розвитку в перспективі.

Серед основних перешкод виходу з кризи, швидкому післякризовому відновленню та ефективному розвитку старопромислових регіонів у перспективі слід визначити та прийняти до уваги при розробленні стратегій розвитку старопромислових регіонів такі ризики та загрози.

Ризики та загрози ефективному розвитку старопромислових регіонів обумовлені внутрішніми дисбалансами:

– *консервація неефективної економічної структури старопромислових регіонів*: застаріла та стереотипна структура економіки старопромислових регіонів; низька диверсифікованість економіки; нерозвиненість інноваційних видів економічної діяльності та незначне розширення традиційних видів економічної діяльності; інерційний розвиток старопромислових регіонів; відсутність будь-яких суттєвих змін у структурі економіки та поновлення експлуатації сформованої диспропорційної структури економіки старопромислових регіонів в умовах втрати провідної ролі чинників індустріального розвитку; орієнтація на експортоорієнтовану модель економічного зростання;

– *недоліки використання потенціалу старопромислових регіонів*: нераціональне та неефективне використання природно-ресурсної бази, соціально-економічного, виробничого, інвестиційного та науково-технологічного потенціалу старопромислових регіонів; сировинна спеціалізація старопромислових регіонів або незначна додана вартість товарів, що виробляється в цих регіонах; переважання експортоорієнтованих виробництв при одночасному недостатньому використанні потенціалу внутрішнього ринку; нерозвиненість внутрішніх ринків споживання продукції, що виробляється в старопромислових регіонах; незадовільний стан екології та невирішеність екологічних проблем; диспропорції в співвідношенні заробітної плати та обсягів промислового виробництва в період післякризового відновлення;

– *інституційні проблеми*: відсутність балансу національних та регіональних інтересів при здійсненні структурної перебудови економіки старопромислових регіонів; відсутність регіональної зацікавленості в розвитку в регіонах інноваційних та поступовому згортанні старопромислових галузей; нерозвиненість законодавчої бази щодо стимулювання структурних змін у національній економіці та в економіці старопромислових регіонів зокрема;

– недостатня концептуальна та нормативно-правова розробленість проблем диверсифікації національної економіки в цілому та старопромислових регіонів зокрема; недоліки національного законодавства в сфері стимулювання регіонального розвитку, захисту економічної конкуренції, впровадження антимонопольної політики; акцент державної регіональної політики щодо старопромислових регіонів та власної регіональної політики цих регіонів на подальшому розвитку базових домінуючих старопромислових галузей на засадах модернізації, недостатня орієнтованість державної та регіональної політики на розширення видів економічної діяльності старопромислових регіонів;

– недосконалість державної інноваційно-інвестиційної політики щодо старопромислових галузей в умовах зростаючої потреби оновлення основних виробничих фондів підприємств; нерозвиненість системи підтримки та заохочення запровадження інновацій в регіонах, зокрема в старопромислових; нерозвиненість фінансових інститутів, що спеціалізуються на венчурному фінансуванні та інвестуванні в промисловість; недостатній рівень фінансування наукових розробок галузевого значення;

– *проблеми інвестиційного забезпечення розвитку старопромислових регіонів:* уповільнення інвестиційних процесів; повільне відновлення кредитування економіки; зниження рівня державного фінансування виробництва; недостатній обсяг прямих іноземних інвестицій, втрата зацікавленості закордонних інвесторів у розвитку базових галузей економіки старопромислових регіонів; недостатній обсяг інвестицій для модернізації економіки старопромислових регіонів; незадовільні обсяги інвестицій та темпи інвестиційного процесу відновлення основного капіталу підприємств старопромислових галузей;

– *інноваційні проблеми:* незадовільні темпи впровадження інновацій на підприємствах, переважання технологічних інновацій та їх відставання від світового рівня; недосконала інноваційно-інвестиційна політика держави; недосконалість політики регулювання питань інтелектуальної власності; недоліки правового регулювання в сфері ноу-хау, комерційної таємниці тощо;

– *проблеми конкурентоспроможності:* незадовільний рівень та подальше зниження рівня конкурентоспроможності економіки старопромислових регіонів; технологічна відсталість базових галузей економіки старопромислових регіонів; високий рівень зношеності основних фондів; низькі темпи технічного та технологічного оновлення; невідповідність технічного та технологічного рівня підприємств старопромислових галузей світовому при значній орієнтації старопромислових регіонів на зовнішній ринок; зростання матеріалоемності та енергоемності продукції; низька наукоємність продукції, що виробляється в старопромислових регіонах; низький науково-технологічний потенціал базових галузей старопромислових регіонів; дефіцит коштів на придбання новітніх технологій; застаріле обладнання, яке не дає можливості впроваджувати інновації та запроваджувати нові види інноваційної продукції;

– *соціально-трудова проблема:* дефіцит кваліфікованої робочої сили; недостатність висококваліфікованих кадрів, які б мали досвід та навички впровадження інновацій на підприємствах; низька мотивація працівників базових галузей старопромислових регіонів до перекваліфікації та перенавчання згідно з потребами структурної перебудови економіки цих регіонів.

Загрози та ризики ефективного розвитку старопромислових регіонів обумовлені зовнішньоекономічними чинниками:

1) надмірна орієнтованість старопромислових регіонів на зовнішні ринки; підвищення чутливості економіки старопромислових регіонів до змін балансу попиту та пропозиції на світових ринках;

2) скорочення або постійні коливання зовнішнього попиту та формування несприятливої кон'юнктури цін на основну експортну продукцію старопромислових регіонів;

3) загострення конкуренції на світових ринках сировини;

4) поглиблення дисбалансів на світових товарних та фінансових ринках;

5) незадовільні обсяги інвестицій в основний капітал старопромислових галузей.

Перелік проблем, ризиків та загроз ефективному розвитку старопромислових регіонів свідчить про необхідність формування та реалізації державної та регіональної політики щодо заохочення до структурної модернізації економіки старопромислових регіонів. Ефективним засобом зниження або обмеження впливу ризиків та загроз розвитку старопромислового регіону в умовах його значної залежності від кон'юнктури світових ринків є диверсифікація експортного потенціалу, ринків збуту, розширення видів економічної діяльності, спрямованих на забезпечення зростання доданої вартості товару, що виробляється в нових або модернізованих секторах диверсифікованої економіки старопромислового регіону.

Список використаних джерел

1. Комплексна оцінка соціально-економічного розвитку регіонів України за січень – вересень 2010 року (відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 20 червня 2007 р. № 833) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?>.
2. Комплексна оцінка соціально-економічного розвитку регіонів України за 2009 рік (відповідно до постанови Кабінету Міністрів від 30 липня 2008 р. № 683) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id.
3. Розвиток промислового потенціалу України в процесі післякризового відновлення / О.В. Собкевич, А.І. Сухоруков, В.Г. Савенко [та ін.]; за ред.. Я.А. Жаліла. – К.: НІСД, 2010. – 48 с.

Подано до редакції 1 березня 2011 року

Снеговая Е.Ю.

Риски и угрозы эффективному развитию старопромышленных регионов Украины в период послекризисного восстановления

В статье осуществлена оценка социально-экономического развития старопромышленных регионов Украины в период послекризисного восстановления; определены риски и угрозы эффективному развитию старопромышленных регионов Украины; разработаны рекомендации по преодолению (снижению) негативного влияния рисков и угроз на развитие старопромышленных регионов Украины.

Ключевые слова: *старопромышленные регионы; послекризисное возобновление экономики; риски и угрозы развитию.*

Snigova O.Yu.

Risks and threats for the efficient development of old industrial regions of Ukraine during the preiod of post-crisis recovery

In the article an estimate of old industrial regions of Ukraine socio-economic development during post-crisis recovery period has been done. Risks and threats for old industrial regions of Ukraine efficient development have been determined. The

recommendations to overcome the negative influence of mentioned risks and threats have been elaborated.

Keywords: *old industrial regions; post-crisis recovery of economy; risks and threats for development.*

Снігова Олена Юріївна – кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу економічного зростання та структурних змін в економіці Державної установи „Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України”.